

FILMHANDLEDNING

FREIGHTENED

– sjöfartens verkliga pris

Drygt 90% av alla transporter sker med fartyg. Trots hundratals mil är prislappen låg när varan når konsumenten. Vad beror det på? Arbetsmiljö, hälso- och miljöfrågor är något som sällan prioriteras när det finns stora pengar att tjäna.

Dokumentären *Freightened* skildrar baksidorna med den sjöfart som sker med enorma containerfartyg som trafikerar världshaven. Filmen visar en hemlig verksamhet utan insyn. Den ger åskådarna en inblick i arbetsmiljön på fartygen. Den visar hur boende nära hamnområden påverkas av utsläpp. Men framför allt är det en berättelse om miljöfarorna, och om hur både djur och natur påverkas av utsläpp och buller ovan och under vattenlinjen.

Innehåll:

- 00:00 - Den ”dolda” transportkedjan (16,5 min)
- 16:25 - De anonyma rederierna (7 min)
- 23:26 - Den utsatta arbetsmiljön (4,5 min)
- 28:02 - Fartygens miljöpåverkan (9 min)
- 37:22 - Hälsofarorna (3,5 min)
- 40:41 - Om framtidens sjöfart (11,5 min)

FILMFAKTA

GENRE: Dokumentär

ÄMNE: Biologi, Hem- och konsumentkunskap, Hållbar utveckling, Miljö, Naturkunskap

ÅLDER: Från 13 år (H, Gy)

SPELTID: 52 min

TAL: Engelska

TEXT: Svenska

REGI: Denis Delestrac

PRODUKTIONSÅR: 2016

PRODUKTIONSLAND:

Frankrike, Tyskland, Sverige m.fl.

PRODUKTION: Polar Star Films, La Compagnie des Taxi-Brousse

ARTIKELNR: ETS5080

Ur Lgr11 och Lgy11

Biologi 7-9 – Ur det centrala innehållet:

Natur och samhälle

- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till hållbar utveckling.
- Ekosystems energiflöde och kretslopp av materia. Fotosyntes, förbränning och andra ekosystemtjänster.

Geografi 7-9 – Ur det centrala innehållet:

Livsmiljöer

- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.

Hem- o konsumentkunskap 7-9 – Ur det centrala innehållet:

- Ställningstaganden vid val av varor och tjänster, till exempel vid inköp av kläder, livsmedel och resor utifrån perspektiven ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.
- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras och hur de påverkar miljö och hälsa.

Samhällskunskap 7-9 – Ur det centrala innehållet:

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomien hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomien och vilka effekter de kan få för individer och grupper.
- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

(Fortsättning på sida 2)

FILMHANDLEDNING

FREIGHTENED

– sjöfartens verkliga pris

Innan ni startar en diskussion kring filmen är det viktigt att läraren/ledaren går igenom handledningen och tänker på hur man ska hantera diskussionen och svaren.

DISKUSSIONSFRÅGOR

Filmens titel, *Frightened*, leker med två engelska ord.

- Förklara vad de menar med uttrycket.

Lokaltillverkade produkter är idag ofta dyrare än de som rest från andra sidan jordklotet:

- Resonera kring varför det är så och diskutera för- och nackdelar.

En svetsare från Filippinerna intervjuas i filmen; han kallar fartyget för ett fängelse. Men han säger även att han tjänar mycket mer på fartyget än hemma på Filippinerna. Ungefär 40% av alla de som arbetar till sjöss kommer från Filippinerna.

- Diskutera varför det är så.
- Vilka för- och nackdelar tror du att dessa arbetare möter i sitt arbete till sjöss?
- Skulle du klara 9-10 månader om året utan fungerande internet och mobiltelefon?

Sjöfarten påverkar miljön både i havet och på land.

- Kan vi ha tillgång till billiga kläder och prylar samtidigt som vi skyddar vår miljö och hälsa? Argumentera för din åsikt och resonera kring möjliga lösningar.

I slutet av filmen föreslås en märkning av produkter där vi tydligt informeras om varifrån de olika delarna i produkten kommer och hur långa transporter som har krävts för att skapa den.

- Hur skulle en sådan märkning påverka dina och andras inköp tror du? Argumentera för din åsikt.
- Kan du komma på andra sätt som kan påverka konsumtionen på ett sätt som är positivt för miljön?

Några av de företag och de redare som nämns i filmen använder sig av så kallade skatteparadis och offshore-ekonomier.

- Vad innebär begreppen skatteparadis och offshore-ekonomier?
- Hur påverkar dessa vår samhälls ekonomi?
- Nämn några vanliga offshore-ekonomier.

Ett fartyg som ägs av ett danskt rederi kan vara registrerat i Liberia eller Panama. Det kallas för bekvämlighetsflagg.

- Vad innebär bekvämlighetsflagg?
- Vad vinner rederierna på bekvämlighetsflagg?

(fortsättning från sida 1)

Ur Lgr11 och Lgy11

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.

Naturkunskap Gymnasiet

Ur det centrala innehållet:

- Frågor om hållbar utveckling: energi, klimat och ekosystempåverkan. Ekosystemtjänster, resursutnyttjande och ekosystemens bärkraft.
- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Samband mellan individens hälsa, dagliga vanor och livsstilar i samhället, till exempel i fråga om träning, kost, droger, konsumtion och påverkan på miljön.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla:

1. Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.
2. Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling.

Samhällskunskap Gymnasiet

Ur det centrala innehållet:

- Metoder för att kritiskt bearbeta information, till exempel källkritik.
- Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter och debattartiklar.
- Källkritisk granskning, tolkning och värdering av information från olika medier och källor i arbetet med komplexa samhällsfrågor. Källhänvisning enligt vanliga system.
- Muntlig och skriftlig presentation i olika former och med olika tekniker som är vanliga inom området, till exempel debatter, debattartiklar, rapporter och essäer.
- Arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Arbetsmarknadens parter, deras olika roller och betydelse för samhällsutvecklingen. Arbetsmarknadens sätt att fungera, anställningsvillkor.
- Privatekonomi. Hushållets inkomster, utgifter, tillgångar och skulder. Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomin påverkas av samhällsekonomska förändringar.

- Hur påverkar bekvämlighetsflagg fartygens besättningar – deras säkerhet, arbetsvillkor och arbetsmiljö?

FILMHANDLEDNING

FREIGHTENED

– sjöfartens verkliga pris

FÖRDLUPNINGSSUPPGIFTER

Uppgifterna nedan kan göras som muntliga digitala presentationer eller skriftliga arbeten i form av exempelvis fakta- eller nyhetstext, uppsats, debattartikel. Eller både och. Glöm inte att ange källor!

Globalisering

Låt eleverna debattera för eller emot globalisering. Förbered genom att skriva en argumenterande text.

- Vad innebär begreppet globalisering?
- Vad har gjort globaliseringen möjlig?
- Hur påverkas vi här i Sverige av globaliseringen?
- Hur påverkas invånarna i t.ex. Bangladesh av globaliseringen?

Containertransport

Ta reda på mer om containerns och containertransporternas historia.

- När och varför började containers användas för transporter?
- Hur har användningen av containrar påverkat transporter av varor?
- Vilken betydelse har containertransport haft för globaliseringen?
- Hur har containertransporter påverkat oss i Sverige?
- Hur har de påverkat de som arbetar till sjöss?

Bekvämlighetsflagg

Sök information, resonera kring för- och nackdelar med bekvämlighetsflagg och presentera det du kommer fram till.

Containertransportörer

Maersk Line, Mediterranean Shipping Company och CMA CGM är tre av de största containertransportörerna i världen. Välj ett av företagen och skriv en fakta-text om det.

John Fredriksen

John Fredriksen äger en av världens största flottor av oljetankers. I filmen beskrivs han som en man som arbetar i det fördolda. Försök att hitta information om honom och presentera i skrift.

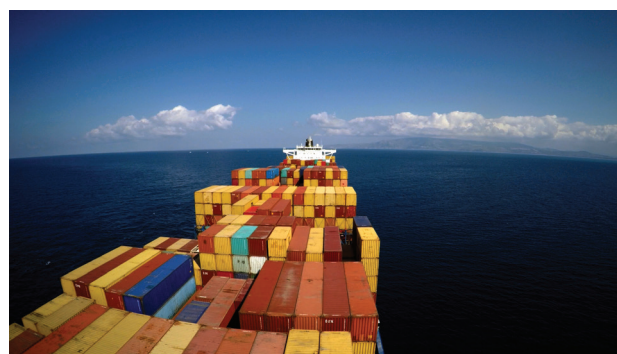
- Hur har han skapat sin förmögenhet?
- Vilka företag äger han? Var ligger deras huvudkontor?
- Var lever han?
- Resonera kring ifall han skiljer sig från andra förmögna och framgångsrika företagsägare.
- Jämför filmens bild av honom med den du eventuellt får fram via andra källor.

FAKTARUTA

GLOBALISERING

Det har alltid funnits handel mellan länder och samhällen, men aldrig i samma utsträckning som idag. Moderna kommunikationer har gjort att världens länder och folk har kommit närmare varandra. Vår ekonomi, kultur, politik och miljö blir allt mer påverkad och beroende av omvärlden. Detta brukar kallas för globalisering. Globaliseringen kännetecknas främst av gränslöshet. Information, pengar, varor och människor rör sig idag betydligt lättare mellan länder och kontinenter än vad de gjorde för några decennier sedan. Det gäller även kriminella aktiviteter så som smuggling av människor, droger och vapen. Vi har blivit en del av ett globalt ekonomiskt och teknologiskt nätverk. 90% av alla konsumtionsvaror transporteras till sjöss. 60 000 fartyg färdas ständigt mellan olika hamnar. De största containerfartygen är idag 400 meter långa och rymmer 18 000 containrar. 500 miljoner containrar fyllda med råvaror och produkter transporteras varje år och utgör den globala handelns blodlopp.

Källa: Wikipedia

FILMHANDLEDNING

FREIGHTENED

– sjöfartens verkliga pris

Sjöfartens miljöpåverkan

Sök efter information om sjöfartens miljöpåverkan i Sverige och internationellt. Svara på följande frågor:

- Hur påverkar sjöfarten miljön och de människor, djur och växter som lever i den?
- I filmen talas det om synliga och osynliga utsläpp, vad menar de med det? Ge exempel.
- Vad menas med invasiva arter?
- Hur påverkar bullret från fartygens motorer djurlivet i havet?
- Hur stor är sjöfartens miljöpåverkan i jämförelse med flyg- och biltrafik?

Produktionskedjan

Tidigare tillverkades en vara ofta på samma plats, eller i alla fall i samma land. Idag, tack vare låga transportkostnader, kan delarna till en vara tillverkas på en mängd olika platser runt om i världen för att sedan sättas ihop på en plats. Filmen tar en kavaj som det står "Made in Bangladesh" i som ett exempel. Delarna till kavajen har rest 48 000 km till priset av en tunnelbanebiljett för att sedan sättas ihop till en färdig kavaj i Bangladesh.

- Välj någon eller några saker som du själv äger, t.ex. jeans, skor eller mobiltelefon, och ta reda på varifrån de olika materialen och delarna kommer.
- Argumentera för eller emot att varor produceras på det här sättet. Presentera din information och dina argument!

Smuggling

Över hälften av alla illegala droger kommer till Europa och Nordamerika via containrar. Filmen presenterar containern som en "Trojansk häst" som underlättar ekonomisk brottslighet samt smuggling av vapen och droger.

- Vad menas med begreppet "trojansk häst" i detta sammanhang?

Skriv en faktatext om smuggling i Sverige. Förslag på sökord: "tull container smuggling"

- Vilka varor smugglas oftast?
- Hur påverkas samhället av smuggling av t.ex. vapen och narkotika?
- Vad gör tullen för att stoppa smugglingen?

FAKTARUTA

SJÖFARTENS MILJÖPÅVERKAN

Sjöfarten påverkar miljön både regionalt och globalt och både över och under vattenytan. Ifall vi enbart ser till utsläppen av växthusgasen koldioxid så är transporter till sjöss ett ganska miljövänligt alternativ. Problemet är att rederierna ofta använder mindre miljövänliga bränslen för längre transporter. Dessa bränslen släpper ut stora mängder av kväveoxider och svaveldioxid. Utsläppen av kväveoxider från sjöfarten har ökat under en längre tid. 2012 var sjöfarten den största enskilda källan till utsläpp av kväveoxider i Sverige. Kväveoxider kan påverka miljön på flera sätt – som växthusgas, de kan försura och de kan orsaka övergödning. Svaveldioxid bidrar till försurning i naturen. När svaveldioxid blandas med regnvatten bildas svavelsyra. 2015 stod sjöfarten för 98% av de totala utsläppen av svaveldioxid från transportsektorn i Sverige. Den främsta orsaken är att många fartyg använder så kallat högsavligt bränsle istället för lågsavligt bränsle som är miljövänligare, och dyrare.

Högsavligt bränsle, tillsammans med dålig rening av avgaserna, orsakar även utsläpp av mikroskopiska partiklar. Dessa utgör både en fara för människors och djurs hälsa samt bidrar till växthuseffekten. När det gäller utsläpp under vattenytan är oljespill och oljeutsläpp några av de allvarligaste problemen. Utsläpp av barlastvatten riskerar att sprida främmande arter i miljöer där de inte hör hemma. Då kallas dessa för invasiva arter och de kan orsaka stor skada. Buller är ett annat problem. Mycket av bullret från sjöfarten är lågfrekvent och kan spridas över stora avstånd. Buller transporteras såväl över som under vattenytan, och utgör ett problem då det bland annat stör vattendjurens kommunikation och förmåga att orientera sig. En tredjedel av alla valar har fått hörselskador på grund av buller från fartyg.

Källor: Naturvårdsverket, Havsmiljöinstitutet, Wikipedia